

Co zawiera algorytm służący do profilowania w urzędach pracy?

21 września 2016

Poznaliśmy kolejny element systemu profilowania pomocy dla osób bezrobotnych. Po otrzymaniu kwestionariusza z zadawanymi pytaniami i upublicznieniu zakresu odpowiedzi uzyskaliśmy informacje o liczbie punktów, która została przypisana danym osobom bezrobotnym. Odpowiadamy, co wynika z tego dokumentu i jak wydobyliśmy go od resortu pracy.

ZDOBYWAMY WIEDZĘ O PROFILOWANIU

O problemie transparentności profilowania alarmowaliśmy już na etapie prac sejmowych nad kontrowersyjnymi przepisami. Zasłona tajemnicy dotycząca tego mechanizmu kontrastowała z faktem, że mechanizm ten będzie miał wpływ na fundamentalne kwestie, w tym na prawa socjalne obywateli.

Gdy prawo dotyczące kategoryzacji osób bezrobotnych weszło w życie, zawnioskowaliśmy o listę pytań zadawanych w trakcie profilowania. Listę otrzymaliśmy, ale z prośbą o jej niepublikowanie. Uznaliśmy wówczas, że to informacja publiczna, która powinna być podana do wiadomości obywateli. Później „Dziennik Internautów” dotarł do dokumentu zawierającego wewnętrzny opis procedury profilowania, w tym arkusz odpowiedzi, których może udzielić osoba bezrobotna. Dokumenty te jednak nie dały nam odpowiedzi na fundamentalne pytanie – czyli „Jak punktowane są konkretne dane gromadzone o osobach bezrobotnych?”. Zwróciliśmy się więc do Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (MRPiPS) z prośbą również i o tę informację.

Początkowo resort rodziny nie chciał nam jej udzielić. Dlatego złożyliśmy skargę do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w

Warszawie, który stwierdził, że mamy do czynienia z informacją publiczną, a Ministerstwo powinno odpowiedzieć na nasz wniosek (udzielić informacji albo odmówić jej udzielenia, powołując się na konkretny, przewidziany przez prawo powód). Po orzeczeniu sądu zasady punktacji zostały nam przekazane. Warto dodać, że MRPiPS nie skorzystało z możliwości złożenia skargi kasacyjnej od wyroku w tej sprawie do Naczelnego Sądu Administracyjnego.

JAK WYGLĄDA ALGORYTM DO PROFILOWANIA

Co więc otrzymaliśmy od MRPiPS? Dokument pokazujący listę pytań zadawanych w trakcie wywiadu przeprowadzanego z bezrobotnym i możliwych odpowiedzi, z przypisanymi do nich punktami. Suma punktów warunkuje przydział do konkretnych profili. Przy profilowaniu mamy do czynienia z 24 zmiennymi. Osiem z nich to dane, które są zbierane już w trakcie rejestracji w urzędzie pracy. Mamy tutaj m.in. wiek, płeć, stopień niepełnosprawności, znajomość języków obcych czy czas pozostawania bez pracy. Każda z tych informacji jest inaczej punktowana, np. kobiety otrzymują za płeć 1 pkt, mężczyźni zaś zero.

Kolejnych 15 pytań teoretycznie ma charakter otwarty, jednak pula „dobrych odpowiedzi” jest zamknięta. W praktyce urzędnik musi dopasować odpowiedzi, których ustnie udziela osoba bezrobotna, do oficjalnego klucza. A to nie zawsze jest łatwe. Co np. zrobić z pytaniem o przyczyny utrudniające podjęcie zatrudnienia (pytanie nr 13)? Twórcy kwestionariusza przyjęli, że istnieją 22 sytuacje życiowe, które mogą powodować problemy w znalezieniu pracy. Nie jest jasne, co ma zrobić osoba, która jednak nie wpisuje się w ten schemat i nie może znaleźć zatrudnienia, bo jest np. bezdomna, karana czy odmiennego pochodzenia etnicznego – a takich odpowiedzi nie przewidziano. Z jednej strony możemy odetchnąć, że urząd pracy nie zbiera tak wrażliwych informacji. Z drugiej – ten przykład pokazuje, jak upraszczające są mechanizmy profilowania, które sprowadzają całe życie i wiążące się z nim trudności do 22

możliwych odpowiedzi. Przy tym pytaniu możemy również zauważyć, jak różnorodnie oceniane są odpowiedzi: np. za brak odpowiednich kwalifikacji otrzymujemy 0 punktów, zaś za opiekę nad dziećmi czy ograniczenia zdrowotne – 2 punkty.

Przy całym katalogu odpowiedzi najwyżej punktowane (8 punktów) są te, które wskazują na niski poziom wykształcenia czy brak samodzielnego poszukiwania pracy. Wysoko punktowane jest zamieszkiwanie na wsi (5 punktów), długotrwałe bezrobocie powyżej 24 miesięcy (6 punktów) czy ubieganie się o wsparcie z pomocy społecznej jako jeden z powodów rejestracji w urzędzie pracy (5 punktów). Najwięcej punktów przyznawanych jest więc osobom, które albo należą do grup gorzej sytuowanych na rynku pracy, albo do odbieranych jako bierne w kontakcie z urzędem pracy czy przy poszukiwaniu pracy.

PUNKTY WYZNACZAJĄ PROFIL

Liczba punktów przekłada się na przydzielenie do jednego z trzech profili. Jak poinformował resort rodziny, by otrzymać profil I, suma punktów nie może przekroczyć 22. Osoby, które uzyskały od 23 do 59 punktów, plasują się w II profilu. Z kolei bezrobotni z największą liczbą punktów (czyli powyżej 59 punktów) zostają przypisani do III profilu. Co jednak ważne, w sam system wbudowane są różne wyjątki. Na przykład jeśli przy pytaniu nr 22, o możliwość kontaktu z urzędem, zaznaczona zostanie odpowiednia kombinacja odpowiedzi, wówczas system nie naliczy żadnych punktów. Jak wiemy z poprzednio otrzymanych dokumentów, tych wyjątków może być więcej.

Przydział do profili warunkuje możliwość otrzymania konkretnej pomocy z urzędów pracy. Jednak jednocześnie może również znacznie utrudnić, a nawet zablokować możliwość otrzymania wsparcia. Wynika to chociażby z faktu, że pomoc adresowana do III profilu jest niechętnie organizowana przez urzędy pracy. W konsekwencji osoby w gorszej sytuacji życiowej, które w teorii wymagają największego wsparcia, są dyskryminowane w zakresie usług publicznych. Rodzą się również pytania, czy np. nie

dochodzi do zakazanej dyskryminacji ze względu na płeć. Kobiety, zwłaszcza te, które opiekują się dziećmi czy schorowanymi rodzicami, trafiając do „trójki”, mogą mieć mniejsze szanse na uzyskanie jakiegokolwiek wsparcia. Oczywiście na ten problem nakładają się nierówności na rynku pracy i sposób przeciwdziałania im. Należy jednak zadać pytanie, czy w niektórych sytuacjach profilowanie tych nierówności nie pogłębia.

Z naszych badań oraz oficjalnej ewaluacji MRPiPS wynika, że urzędy pracy stosują bardzo różne metody obsługi systemu profilującego. Tylko w niektórych urzędach to system automatycznie kwalifikuje bezrobotnych, bez żadnej dodatkowej oceny stosowanej przez urzędników. W innych urzędnicy w ten czy inny sposób próbują ingerować w ten automatyzm. Wszystko to potęguje brak przejrzystości i nieporozumienia wokół profilowania przez urzędy pracy, których należałoby uniknąć, zwłaszcza że dotyczy ono podstawowych praw obywatelskich.

Autorstwo: Jędrzej Niklas

Źródło: [Panoptykon.org](https://panoptykon.org)

BIBLIOGRAFIA

1.

<https://panoptykon.org/wiadomosc/profilowanie-bezrobotnych-nie-zgodne-z-konstytucja>

2.

<https://panoptykon.org/wiadomosc/jakie-pytania-zawiera-kwestionariusz-profilowania-bezrobotnych>

3.

<https://panoptykon.org/wiadomosc/sad-administracyjny-zasady-profilowania-bezrobotnych-sa-informacja-publiczna>

4.

<https://pliki.panoptykon.org/DIP/Cyfrowy%20Nadz%C3%B3r%20-%20EOG%20I/Przychodz%C4%85ca%20>

%20odpowiedzi%20na%20wniosek/MRPiPS_Kwestionariusz%20Informacja%20dla%20Fundacji%20Panoptykon%20o%20liczbie%20punkt%c3%b3w%20i%20algorytmie.pdf

5 .

<https://panoptykon.org/wiadomosc/profilowanie-bezrobotnych-publicujemy-raport-z-badan>